

August Palm som romanfigur

Samtal mellan författaren till romanen ”mäster”, Alexandra Coelho Ahndoril och Per Sundgren 22 september 2009.

Tisdagskvällen bjöd på ett kärleksfullt möte mellan författaren Alexandra Coelho Ahndoril och hennes läsare och ett animerat samtal mellan författaren och Per Sundgren. Per Sundgren bad Alexandra läsa ett stycke ur boken och hon valde en bit av slutet där han är på väg till Stockholm för att agitera för sin sak – socialismen. ”Jag sade till Johanna, Nu reser vi upp till Stockholm för att skapa den nya världen. Och hon såg på mig och nickade.” ”Mäster Palm” auktionerades i barndomen bort till en skraddarmästare och blev i slutet av 1800-talet en av den arbetarrörelsens främsta pionjärer.

Per Sundgren underströk att ”mäster” inte är någon traditionell historisk roman med typiska arkaiserande drag och anekdotisk detaljer utan en roman skriven inifrån agitatorns medvetande. Han undrade ändå hur författaren förhöll sig till de källor som hon trots allt arbetat med. Svaret var förstås ”fritt”, men det hindrade inte att hon fått inspiration när hon suttit och bläddrat bland brev och annan kvarlåtenskap på Arbetarrörelsens arkiv och plötsligt hittat en lapp från August Palm till hans hustru Johanna med ordet ”Förlåt” på. För det var så, berättade hon, att August Palm offrade det mesta för sin politiska uppgift, även en trygg tillvaro för hustru och barn, som han ofta lämnade för att resa till Stockholm och andra ställen för att plädera för sin sak. Poängen var att han visste om det – att hans offer även blev hans hustrus och att inte bara han utan även hon fick betala ett mycket högt pris för hans insats. Men de älskade verkligen varandra och ”mäster” är bland mycket annat även en underbar kärleksroman, underströk Per Sundgren.

Han påpekade också att boken handlar lika mycket om Johanna som om August – men här finns inget material alls att stödja sig på. Johanna har inte efterlämnat några spår. Romanens Johanna är författarens egen skapelse, en kärleksfull men också frustrerad och vredgad kvinna som helt enkelt fick stå ut med sin mans offer för politiken.

-Jag gjorde henne till kleptomant, berättade Alexandra Coelho Ahndoril, det handlar om den fattigas kärlek till tingen. Men någonstans måste också vreden komma ut. Liksom jag lät hustrun till Tycho Brahe i debutromanen ”Stjärneborg” bli missbrukare och den heliga Birgittas dotter Katarina i boken ”Birgitta och Katarina” annorektiker. De var förtryckta kvinnor som var tvungna att underkasta sig den starkare i en relation – mannen eller modern – på något sätt måste vreden ta sig uttryck.

Mellan August och Johanna Palm fanns också en annan skiljelinje, religionen. Johanna var ju religiös, vilket August föraktade, men också i hans politik fanns en religiös lidelse, menade Alexandra Coelho Ahndoril. På Per Sundgrens fråga om hon själv var religiös svarade hon:

-Jag är kristen, det är självklart för mig, jag växte upp i ett katolskt hem, min mor kommer från Portugal, men nu tillhör jag Svenska kyrkan. Jag tycker om de handlingar utförs i kyrkan och den närhet de skapar.

Men skillnaden mellan politik och religion var inte så stor, menade hon, ”politik är en sorts bön”. Och både politik och religion är i grunden optimistiska, bägge tror på en möjlig förändring. Hon deklarerade också sin socialistiska ”tro”. Socialismens tankar är fortfarande de modernaste tankar som finns, menade hon. Nationalismen är skapad av makten. Socialismen är en förbrödring. Människorna trodde hon kanske inte så mycket på, de var inte onda men vilsna, svaga och lättförörda – folkmordet i Rwanda var en viktig läxa, som lär oss vad människor kan utsätta sig själva och andra för om det vill sig illa – däremot trodde hon på politiken och politikens nödvändighet: att genom politisk kamp organisera samhället till det bättre.

I boken får man följa August Palm genom hans utsatta barndom och hur han genom de svåra um-bäranden han fick utstå kom att utveckla sin politiska uppfattning. Han var ingen revolutionär, sade Alexandra Coelho Ahndoril, vad han pläderde för var allmän rösträtt och skapandet av ett socialdemokratiskt arbetarparti. Inte så olikt tankarna hos den Hjalmar Branting som skulle slå ut honom för att själv bli den nya rörelsens ledare medan Palm alltmera sköts i bakgrunden. I romanen finns ett fiktivt möte mellan de två, som aldrig ägde rum i verkligheten.

Hos Palm var socialismen självklart materialistiskt grundad i hans egen bakgrund. Hos Branting, som kom från överklassen, var det fråga om ett ideologiskt-idealiskt val. Men också Palm gjorde ett val, när han bestämde sig för att bekämpa de orättvisor som han utsatts för och såg runt omkring sig. Han var känd för sitt goda humör, påpekade Per Sundgren, men författaren menade att bakom det goda humöret låg ett outsinligt behov av upprättelse. Det var det som drev honom. Och som kanske låg bakom att Palm kom i bråk och konflikt med alla och envar. Han kunde inte kompromissa. Han fungerade inte som ledare. Idag hade skulle han blivit en utmärkt entreprenör, inflikade Per Sundgren. Han var ju faktiskt en entreprenör redan på sin tid, fastän ordet inte var uppfunnet då. Han startade tidningar mot alla odds, och tog andra initiativ som ingen annan trodde på.

Palm var en av arbetarrörelsens allra viktigaste pionjärer – han behöver återupprättas, det var Sundgren och Ahndoril överens om. Liksom även publiken. Flera reste kravet på att historien borde återtå – något som författaren hade pläderat för inom vänsterpartiets kulturgrupp – och att ”mäster” borde spridas till den yngre generationen så att de begrep ”varifrån vi kommer” och hurdant det faktiskt var i Sverige för inte så länge sedan. Nu var solidariteten borta, menade både författaren och hennes åhörare, den behöver väckas till liv.

Slutligen fick hon frågan vilken bok hon tyckte bäst om, ”mäster” eller deckaren ”Hypnotisören” som hon skrivit tillsammans med sin man, Alexander Ahndoril.

-Böcker är barn, de är olika men man tycker lika mycket om dem, svarade hon på den frågan, medan Per Sundgren, vanligen förespråkare av populärkultur, i det här fallet satte den seriösa ”mäster” mycket högre.

Kerstin Vinterhed